

Котловий С.А. Комунікативна компетентність як складова професійних якостей соціального педагога / С.А. Котловий // Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи : тези доп. IX між нар. наук.-прак. Конференції (Хмельницький, 9-10 листопада 2017 р.) / ред.кол.: Н.Г.Ничкало, М.Є.Скиба, В.О. Радкевич . – Хмельницький : ХНУ, 2017. – С. 117-119.

Котловий С.А.

кандидат педагогічних наук,
асистент кафедри соціальних технологій
Житомирського державного університету
імені Івана Франка

КОМУНІКАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА

Враховуючи функції соціального педагога, до складу яких входять діагностична, прогностична, консультативна, захисна, профілактична, організаційна, профілактична, соціально-перетворювальна, можна з впевненістю стверджувати, що жодна з цих функцій не буде успішно втілена без необхідного рівня комунікативної компетентності

Поняття професійної комунікації чи комунікативної компетентності набагато ширше і специфічніше, ніж ми собі уявляємо. Наголошуючи на тому, що комунікативна діяльність соціального педагога є основою його професіоналізму, необхідно виділити, що комунікативна компетентність - це не просто характерна якість особистості чи спеціаліста, яка включає в себе комплекс необхідних знань, умінь та навичок функціонування та застосування мовленнєвих норм, знання можливостей мови та невербальних засобів комунікації, які ,безперечно, є основою професійної комунікації у будь-якій сфері. Як особистісна характерна якість, комунікативна компетентність забезпечує успіх майбутнього соціального педагога в різноманітності

комунікацій та здатність комунікативної самоосвіти, внаслідок власного комунікативного досвіду [3].

Розуміння необхідності знання та володіння комунікацією у професійній діяльності соціального педагога відбувається у процесі усвідомленого пізнання та становлення самого себе як комунікативної особистості, розуміння своїх недоліків та переваг. Саме це усвідомлення і визначає їх цілеспрямовану діяльність на рахунок вдосконалення власної комунікативної компетентності, що в свою чергу забезпечує кваліфіковане виконання комунікативної діяльності в соціально-педагогічній роботі.

Аналізуючи комунікативну компетентність як складову професійних якостей соціального педагога, необхідно розглянути структурний аналіз цього поняття. До структури комунікативної компетентності належать ціннісне ставлення до професійної комунікації, сукупність узагальнених комунікативних вмінь та емоційний інтелект [3]. Зупинимося на кожному аспекті окремо.

Ми розглядаємо ціннісне ставлення до професійної комунікації як об'єкт формування комунікативної компетентності, адже в ньому формується єдність знань та уявлень, переконань, емоцій, ціннісних орієнтацій та дій людини, що базується на особистісному досвіді, який людина здобуває у пізнавально-оцінній діяльності.

Ціннісне ставлення майбутніх соціальних педагогів до професійної комунікації формується в навчально-виховному процесі ВНЗ, що в свою чергу активізує комунікативну позицію становлення комунікативно ціннісної свідомості майбутнього фахівця, спрямовує його інтереси, потреби та цінності в соціально-педагогічній роботі, до яких належать гуманізм, альтруїзм, справедливість, толерантність тощо. То ставлення до професійної комунікації варто визначати не просто як позицію особистості, а як професійну якість та особисту відповідальність.

Особиста відповідальність за успішність професійної комунікації базується на переосмисленні особистісних цінностей, адже система цих

цінностей є основним регулятором комунікативної діяльності та особисте відношення людини до процесу комунікації. Як інтегральна складова свідомості людини, когнітивно-оцінний, мотиваційний, діяльнісно-перетворювальний та комунікативно-рефлексивний компоненти в єдності утворюють ціннісне ставлення до професійної комунікації [3].

Наступним структурним елементом комунікативної компетентності є сукупність узагальнених комунікативних вмінь. Доцільним є аргумент, на рахунок цього К.Альбуханової-Славської, що комунікативні вміння, які були нерозвинуті вчасно, будуть відображатися в майбутній діяльності особистості як нездатність поєднувати активність інших людей із своєю власною, тому відсутність володіння комунікативними вміннями може призвести до неефективності власної діяльності. [1, 221]. Комунікативні вміння є перш за все передумовою та фундаментом формування у підготовці майбутній соціальних педагогів навичок професійної комунікації. Успішність встановлення суб'єкт-суб'єктних стосунків залежить від рівня володіння майбутнім соціальним педагогом вмінням управління професійною комунікацією з метою досягнення взаєморозуміння та, звичайно ж, володіння вербальними та невербальними навичками професійної комунікації. Тому, виділяють п'ять компонентів, які утворюють групу узагальнених комунікативних вмінь на яких базується успішність професійної комунікації: комунікативно-мовленнєві, інформаційно-пошукові, організаційно-технічні, невербальні, інформаційно-інструментальні.

Наступним елементом комунікативної компетентності є емоційний інтелект соціального педагога. Розглядаючи дане поняття як інтегральну характеристику людини, що визначає успішність будь-якої діяльності, в тому числі і комунікативної, при будь-яких умовах, ми спирались на розуміння даного поняття С. Каганом, який запропонував дві сторони емоційного інтелекту, а саме міжособистісну та внутрішньо особистісну [2].

На думку вченого, міжособистісний інтелект включає в себе наявність певного переліку здібностей: розуміти та розпізнавати емоції, що виникають в

інших людей, управління емоціями, виявляти почуття, адекватне вираження власних емоцій, мотивування інших до певної діяльності за допомогою позитивних емоцій, бути комунікативним, отримувати задоволення від спілкування з іншими людьми, здатність працювати в команді, прояв толерантного відношення та терпимості у взаємовідносинах між людьми, здатність до вирішення конфліктів та посередництво під час переговорів на рахунок виходу з конфліктної ситуації та найголовніше бути відкритим для нового досвіду. Тобто це своєрідне мистецтво, яке характеризується в можливості людини справлятися з емоціями під час взаємодії з іншими людьми [2].

Внутрішньоособистісна сторона емоційного інтелекту включає, перш за все, пізнання самого себе, тобто здібності до самостереження за власними проявами поведінки та розуміння власних емоцій, здатність до саморефлексії у процесі сприйняття себе як комунікатора, адекватна оцінка моделі власного "Я", регулювання емоційного стану в рамках норм поведінки даного середовища, адекватне розподілення авторитетів і цілей взаємодії, тобто передбачення наслідків діяльності, самомотивування, самоналаштування на продуктивну діяльність, повага до індивідуальності інших людей у процесі комунікативної взаємодії, усвідомлення внутрішнього стану людини та її духовних потреб, здатність до саморегуляції та самоаналізу [2]..

Таким чином, формування комунікативної компетентності майбутніх соціальних педагогів має бути спрямоване на виховання культури мовленнєвого спілкування, прикінцевою метою якого є формування культури спілкування педагога як з дітьми, так і з дорослими.

Література

1. Абульханова-Славская К. А. Деятельность и психология личности / К. А. Абульханова-Славская. - М. : Наука, 1980. - 336 с.
2. Каган М.С. Мир общения : Проблема межсубъектных отношений / М. С. Каган. – М. : Политиздат, 1988. – 319 с.

3. Когут І.В. Визначення базисних компетенцій у структурі професійно-педагогічної комунікативної компетентності майбутнього педагога / І.В. Когут // Освітологічний дискурс : ел. фахове видання КУ імені Бориса Грінченка. – № 2 (6). – К., 2014. – Режим доступу : <http://od.kubg.edu.ua/index>.